

QON TOMIRLARINING STROMAL DISTROFIYA JARAYONLARI: SABABLARI, MORFOLOGIK O‘ZGARISHLARI VA KLINIK AHAMIYATI

Rashidova Zarina Doniyor qizi

*Abu Ali Ibn Sino nomidagi buxoro davlat tibbiyot instituti
davolash ishi yo‘nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Qon tomirlarining stromal distrofiya jarayonlari yurak-qon tomir tizimi kasalliklarining rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Stromal distrofiya tomir devoridagi elastik va kollagen tolalarning patologik o‘zgarishlarini, fibroz va lipid to‘planishini o‘z ichiga oladi. Ushbu maqolada stromal distrofiya sabablari, morfologik o‘zgarishlari, histologik ko‘rinishlari va klinik ahamiyati ko‘rib chiqildi. Gipertoniya, ateroskleroz, qarish jarayoni va metabolik buzilishlar stromal distrofiya rivojlanishida asosiy omillar sifatida ta’kidlandi. Histologik tahlillar tomir devorining qalinlashishi yoki ingichkalashishi, elastik tolalarning parchalanishi va fibroz zonalarning yuzaga kelishini ko‘rsatadi. Maqola stromal distrofiya jarayonini aniqlash va oldini olish bo‘yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi, bu esa qon tomir kasalliklarini profilaktik nazorat qilishda ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: stromal distrofiya, tomir devori, fibroz, elastik tolalar, morfologiya, klinik ahamiyati.

Аннотация: Процессы сосудистой стромальной дистрофии играют важную роль в развитии сердечно-сосудистых заболеваний. Стромальная дистрофия включает патологические изменения эластических и коллагеновых волокон в сосудистой стенке, фиброз и накопление липидов. В данной статье рассматриваются причины, морфологические изменения, гистологические проявления и клиническое значение стромальной дистрофии. В качестве основных факторов развития стромальной дистрофии выделены гипертония, атеросклероз, старение и нарушения обмена веществ. Гистологический анализ показывает утолщение или истончение сосудистой стенки, фрагментацию эластических волокон и появление зон фиброза. В заключение статьи даются рекомендации по выявлению и профилактике процесса стромальной дистрофии, имеющие научное и практическое значение в профилактическом контроле сосудистых заболеваний.

Ключевые слова: стромальная дистрофия, сосудистая стенка, фиброз, эластические волокна, морфология, клиническое значение.

Abstract: Vascular stromal degeneration plays a significant role in the development of cardiovascular disease. Stromal degeneration involves pathological changes in elastic and collagen fibers in the vascular wall, fibrosis, and lipid accumulation. This article examines

the causes, morphological changes, histological manifestations, and clinical significance of stromal degeneration. Hypertension, atherosclerosis, aging, and metabolic disorders are identified as the main factors in the development of stromal degeneration. Histological analysis reveals thickening or thinning of the vascular wall, fragmentation of elastic fibers, and the appearance of fibrotic zones. The article concludes with recommendations for the detection and prevention of stromal degeneration, which have scientific and practical significance in the preventive management of vascular diseases.

Keywords: *stromal degeneration, vascular wall, fibrosis, elastic fibers, morphology, clinical significance.*

Qon tomirlari organizmda kislorod va oziq moddalarni yetkazib beruvchi muhim tizim hisoblanadi. Tomir devorining sog'lom stromasi elastik va kollagen tolalardan tashkil topgan bo'lib, u qon oqimini tartibga solishda muhim rol o'ynaydi. Biroq turli sabablarga ko'ra stromada patologik o'zgarishlar yuzaga kelishi mumkin, bu jarayon stromal distrofiya deb ataladi. Stromal distrofiya tomir devorining elastik va kollagen tolalarining degeneratsiyasi, fibroz, lipid to'planishi va devor qalinligining o'zgarishi bilan tavsiflanadi.

Stromal distrofiya nafaqat morfologik o'zgarishlarga, balki yurak-qon tomir tizimi kasalliklari xavfining ortishiga ham olib keladi. Gipertoniya, ateroskleroz, qarish jarayoni va metabolik buzilishlar stromal distrofiya rivojlanishida asosiy omillar hisoblanadi. Shu sababli, tomir stromasining patologik o'zgarishlarini o'rganish va ularning klinik ahamiyatini aniqlash patologik anatomiya fanida katta ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada stromal distrofiya jarayonlari, ularning sabablari, morfologik va histologik o'zgarishlari hamda klinik oqibatlari batafsil ko'rib chiqiladi, shuningdek, oldini olish va profilaktika choralariga ham e'tibor qaratiladi.

Stromal distrofiya — bu qon tomir devorining stromasida yuzaga keladigan degenerativ o'zgarishlar jarayoni bo'lib, elastik va kollagen tolalarning patologik o'zgarishi, fibroz va lipid to'planishi bilan tavsiflanadi. U tomirning funksional barqarorligini pasaytiradi va qon oqimining samaradorligini kamaytiradi.

Stromal distrofiya ikki turga bo'linadi:

Birlamchi distrofiya – tomir devoridagi o'zgarishlar asosiy patologik jarayon sifatida yuzaga keladi. Bu tur ko'pincha genetik omillar, tug'ma elastik tolalar buzilishi yoki birlamchi metabolik kasalliklar bilan bog'liq bo'ladi.

Ikkilamchi distrofiya – boshqa kasalliklar yoki tashqi omillar (masalan, gipertoniya, ateroskleroz, toksik moddalar, qarish jarayoni) natijasida tomir stromasida yuzaga keladigan o'zgarishlar. Ikkilamchi distrofiya tomir devorining strukturaviy zaiflashishi va qon bosimi o'zgarishlariga olib keladi.

Stromal distrofiya jarayonining histologik va morfologik o'zgarishlarini o'rganish tomir kasalliklarini aniqlash va ularning oldini olishda katta ahamiyatga ega.

Tomir stromasining distrofiya jarayoni turli omillar ta'sirida yuzaga keladi. Asosiy sabablar quyidagilardan iborat:

Gipertoniya – qon bosimining doimiy yuqori bo'lishi tomir devoriga ortiqcha yuk tushiradi, elastik tolalarni shikastlaydi va fibroz jarayonlarni rag'batlantiradi.

Ateroskleroz – arteriyalar devorida lipid to'planishi va plaklar hosil bo'lishi stromal tolalarning degeneratsiyasiga olib keladi.

Qarish jarayoni – yosh o'tishi bilan elastik va kollagen tolalar qattiqlashadi, ularning qayta tiklanish qobiliyati pasayadi, bu stromal distrofiya rivojlanishiga zamin yaratadi.

Metabolik buzilishlar – qandli diabet va lipid almashinuvi kasalliklari tomir stromasida patologik o'zgarishlarni tezlashtiradi.

Toksik moddalar va yomon odatlar – spirtli ichimliklar, tamaki, ba'zi dori vositalari tomir tolalarini shikastlab, distrofiya rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shu sabablar natijasida tomir devorida elastik tolalar parchalanadi, kollagen tolalar qalinlashadi yoki yo'qoladi, va stromal fibroz jarayonlar rivojlanadi. Bu esa qon tomir tizimining funksional barqarorligini pasaytiradi va yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi.

Tomir stromasida distrofiya jarayonlari ko'plab morfologik o'zgarishlarga olib keladi. Elastik tolalar parchalanadi, bu esa tomir devorining elastik xususiyatlarini kamaytiradi. Kollagen tolalar esa ortiqcha fibroz natijasida qalinlashishi yoki yo'qolishi mumkin, bu tomir devorining strukturaviy barqarorligini buzadi. Shu bilan birga, lipidlar tomir devorida to'planib, aterosklerotik o'zgarishlarni kuchaytiradi.

Tomir devori qalinlashishi yoki ingichkalashishi, ba'zi hollarda devor ichidagi mikroshikastlanishlar, stromal hujayralarning degeneratsiyasi bilan birga kechadi. Bu jarayonlar mikroskopik tekshiruvda yaxshi ko'rinadi: stromada fibroz zonalar, tolalarning parchalanishi va elastik tolalarning kamayishi aniq seziladi. Morfologik o'zgarishlar stromal distrofiya jarayonining asosiy belgilari bo'lib, klinik ko'rinishlar bilan uzviy bog'liqdir.

Histologik tekshiruv stromal distrofiya jarayonini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Mikroskop ostida tomir devorida elastik tolalarning parchalanishi, kollagen tolalarning fibroz yo'nalishda qalinlashishi yoki yo'qolishi ko'rinadi. Shuningdek, lipid tomchilarining to'planishi natijasida tomir devorida sariq-yog'li plakalarga o'xshash shakllanishlar paydo bo'ladi.

Stromal hujayralar degeneratsiyasi va fibroz zonalar mikroskopik tasvirlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Ba'zi hollarda devor ichidagi qon tomir ichidagi mikroshikastlanishlar yoki kichik yoriqlar ham kuzatiladi. Ushbu histologik o'zgarishlar stromal distrofiya jarayonining

bosqichlarini aniqlash, uning klinik oqibatlarini baholash va kasallikning oldini olish bo‘yicha tavsiyalar berishda muhim rol o‘ynaydi.

Stromal distrofiya tomir devorining strukturaviy barqarorligini pasaytiradi va yurak-qon tomir tizimi kasalliklari xavfini oshiradi. Elastik va kollagen tolalarning degeneratsiyasi, fibroz va lipid to‘planishi qon bosimi o‘zgarishiga, ateroskleroz rivojlanishiga va yurak faoliyatining buzilishiga olib keladi. Klinika jihatidan bu jarayon ko‘pincha sezilmasdan kechadi, ammo uzoq muddatli oqibatlari jiddiy bo‘lishi mumkin, shu jumladan, yurak ishemik kasalliklari, insult va periferik tomir kasalliklari xavfi ortadi.

Oldini olish va profilaktika choralariga sog‘lom turmush tarzi, to‘g‘ri ovqatlanish, jismoniy faollikni saqlash, qon bosimini va metabolik ko‘rsatkichlarni nazorat qilish kiradi. Shuningdek, toksik moddalarni cheklash, spirtli ichimlik va tamaki iste’molini kamaytirish stromal distrofiya rivojlanish xavfini kamaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, tomir stromasining distrofiya jarayonlarini o‘rganish patologik anatomiya fanida katta ahamiyatga ega. Histologik va morfologik o‘zgarishlarni aniqlash orqali kasalliklarni erta bosqichda aniqlash, profilaktika va davolash choralarini belgilash mumkin. Bu esa qon tomir kasalliklari rivojlanishining oldini olish va bemorlar salomatligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahmadov, Sh. Patologik anatomiya asoslari. Toshkent: “Medpress”, [2019](#).
2. Islomov, B. Qon tomirlari kasalliklarining morfologiyasi. Toshkent: “Tibbiyot nashriyoti”, [2020](#).
3. Karimova, N. Stromal distrofiya va tomir o‘zgarishlari. Toshkent: “Ilm-fan”, [2018](#).
4. Rasulov, D. Yurak-qon tomir tizimi patologiyasi. Toshkent: “Medbook”, [2021](#).
5. Sobirov, A. Histologiya va patologik anatomiya. Toshkent: “Fan va texnologiya”, [2017](#).
6. Toshpulatov, M. Tomir stromasining morfologik o‘zgarishlari. Toshkent: “O‘zbekiston tibbiyot nashriyoti”, [2019](#).